

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 1, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 338.43 : 658.27: 633 : 631.15 (477.85)

*О. М. Романіка,
аспірант кафедри обліку та аудиту,
Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У РОСЛИННИЦТВІ

*О. N. Romanika,
Postgraduate Department of Accounting and Auditing,
Podolsky State Agrarian Technical University, Kamenetz-Podolsk*

EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF THE FIXED ASSETS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN CROP CHERNIVTSI REGION

У статті на основі вивчення численних наукових праць вчених-економістів та практичного досвіду функціонування сільськогосподарських підприємств досліджується питання оцінки ефективності використання основних засобів у рослинництві за допомогою системи показників, головним з яких є фондовіддача. За результатами проведеного дослідження запропоновано новий підхід до визначення показника фондовіддачі в сучасних умовах господарювання на основі співвідношення отриманого ефекту та авансованого основного капіталу, включаючи вартість власних основних засобів, яка приймає участь у виробництві, та плату за користування орендованими основними засобами. Проведено відбір факторів впливу з точки зору регулювання їх дії безпосередньо на рівні підприємства, групи підприємств та держави. Досліджено вплив окремих факторів та проаналізовано ефективність використання основних засобів сільськогосподарськими підприємствами Чернівецької області у рослинництві протягом останніх років.

On the basis of study of numerous scientific works of economists and practical experience of the farm the question of evaluating the effectiveness of fixed assets in crop production through a system of indicators, most of which is capital productivity. On the basis of this research, a new approach to the determination of the assets in the current economic conditions based on the ratio of the resulting effects and advanced fixed capital, including the cost of their fixed assets, which is involved in the production of, and payment for the use of leased fixed assets. A selection factors of influence in terms of regulating their actions directly at the enterprise level, group companies and the state. The influence of individual factors and analyzes the effectiveness of fixed assets farms Chernivtsi Oblast in crop production in recent years.

Ключові слова: основні засоби, сільськогосподарські підприємства, рослинництво, ефективність, фондовіддача, прибуток.

Keywords: plant and equipment, farms, crops, efficiency, capital, profit.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Визначальне місце в забезпеченні продовольчої безпеки держави займає рослинництво. Розвиток та конкурентоспроможність аграрного сектору України потребує формування потужної матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств та її головного елементу - основних засобів. Їх значення постійно зростає в умовах освоєння нових більш продуктивних технологій. Оптимальна забезпеченість основними засобами, їх раціональна структура та використання безпосередньо впливають на ріст обсягів виробництва, підвищення його ефективності. Оскільки особливе місце в формуванні продовольчої безпеки держави належить рослинництву, в сучасних умовах господарювання народногосподарське значення виробництва продукції рослинництва зростає. Адаптація сільськогосподарського виробництва до зростаючих потреб суспільства у продуктах харчування, тваринництва – у кормах, а промисловості – сировині обумовлює актуальність дослідження саме у галузі рослинництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Методологічні аспекти соціально-економічної сутності основних засобів сільського господарства, особливості ефективного використання, обґрунтування технологічної потреби та фінансового забезпечення інвестиційного процесу їх оновлення висвітлені в наукових працях Є. І. Андросовича, О.М. Білоусова, Я.М. Блянкімана, О.М. Голованова, Т.С. Гайдучок, В.А. Доманського, І.І. Дороша, О.Л. Клебан, Г.М. Коливанова, Б.С. Кружляка, Л.О. Мармуль, Г.М. Підлісецького, В.Я. Плаксієнко, А.П. Покин'єчреди, П.Т. Саблука та інших. Нині основні положення оцінки процесу використання основних засобів залишаються дискусійними.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) – дослідження питань оцінки використання основних засобів сільськогосподарських підприємств Буковини у рослинництві.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Однією з головних умов успішної діяльності сільськогосподарського підприємства є ефективне використання наявних виробничих ресурсів та забезпечення належного рівня їх відтворення. Підвищення фондоозброєності і фондозабезпеченості сприяє своєчасному і більш якісному виконанню технологічних операцій у рослинництві, зростанню рівня механізації трудомістких процесів при виробництві продукції та збільшенню урожайності сільськогосподарських культур. Головним завданням управління основними засобами є вибір такого рівня фондоозброєності і фондозабезпеченості, який дозволить мати підприємству найбільшу фондовіддачу. Результатом кращого використання основних засобів слід назвати абсолютне збільшення фондовіддачі. Даний показник ефективності основних засобів будуватиметься на принципі порівняння виробничої продукції з усією сукупністю застосованих при її виробництві основних засобів, він повинен максимально враховувати здатність конкретного підприємства забезпечити основними засобами виробничий процес і відобразити дійсну економічну ефективність їх використання. Тому при вимірюванні ефективності власні основні засоби мають бути представлені в наявному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю, орендовані основні засоби за частиною їх вартості у формі витрат підприємства на їх використання. Для визначення показника фондовіддачі, який адекватно характеризує рівень використання основних засобів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах, необхідно враховувати середньорічну вартість власних основних засобів, суму витрат на використання орендованих основних засобів та орендної плати за земельні частки (паї). Основні аргументи на користь використання даного показника полягають у наступному:

- земля, незалежно від форми власності на неї, за своєю суттю є основним незамінним і найбільш цінним засобом виробництва продукції рослинництва, без якої воно неможливе;

- земля та інші орендовані основні засоби функціонують протягом тривалого терміну, безпосередньо використовуються в процесі виробництва і впливають на результативність діяльності підприємства;

- ігнорування частини основних засобів, що безпосередньо беруть участь у виробництві продукції, призводить до необґрунтованого завищення результативного показника - фондовіддачі, що може негативно вплинути на прийняття управлінських рішень.

У 2012р. порівняно з 2002р. ефективність використання основних засобів сільськогосподарських підприємств Буковини за всіма показниками була вищою, що оцінюється нами як позитивне явище. Виробництво валової продукції в розрахунку на 100 грн. вартості основних засобів збільшилося майже на 49,6% і становило 98,3 грн., виробництво валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь збільшилося у 2,7 р. і становило 539,4 тис. грн. У 2012р. отримано 8,6 грн. прибутку на 100 грн. вартості основних засобів порівняно з 0,4 грн. у 2002р., що свідчить про підвищення економічної ефективності їх використання. Однак зміни показника у динаміці нестабільні і недостатні. Вказана ситуація пояснюється високою собівартістю виробництва продукції та впливом значної кількості факторів на формування кінцевого фінансового результату діяльності підприємств.

Загалом рівень ефективності використання основних виробничих засобів формується під впливом безлічі різних факторів, головних і другорядних, прямих і непрямих, які тісно переплітаються між собою. Вважаємо актуальним трирівневий поділ на : 1)фактори, вплив яких коригується безпосередньо підприємством (мікрорівень), 2)фактори сукупного впливу, які створюються функціонуванням декількох підприємств або галузі (мезорівень); 3)зовнішні чинники , дія яких конкретне підприємство не може скоригувати (макрорівень) (рис.1)

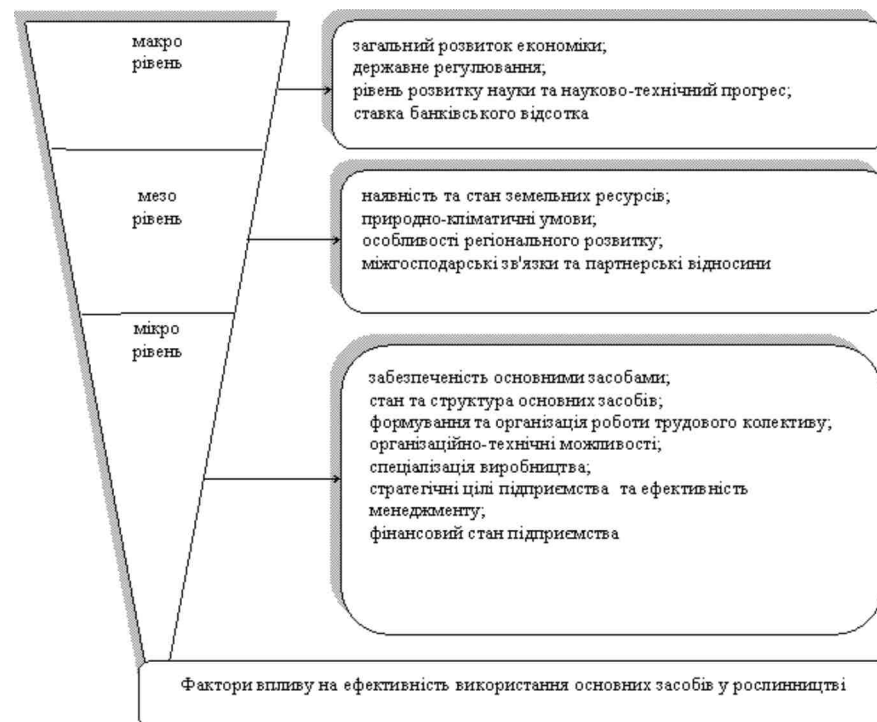

Рис. 1

Так, вплив рівня фондооснащеності одиниці земельної площі, фондоозброєності праці на показники ефективності використання основних засобів підтверджують дані групування сільськогосподарських підприємств (табл.1). Аналіз свідчить, що ріст забезпеченості сільськогосподарських підприємств в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь та фондоозброєності праці забезпечує збільшення виробництва валової продукції та отримання прибутку з одиниці земельної площі. Так, в господарствах третьої групи порівняно з першою отримано валової продукції в 2,5 р. б., прибутку – в 2,0 р. б. Залежно від збільшення фондооснащеності одиниці земельної площі та фондоозброєності праці проявляється чітка тенденція зменшення фондівіддачі, що не можна вважати позитивним явищем.

Таблиця 1.
Ефективність використання основних засобів сільськогосподарських підприємств Чернівецької області у рослинництві (2008-2012 рр.)

Показники	Групи підприємств за вартістю основних засобів на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.			В середньому
	до 300	300,1-600	понад 600	
Кількість підприємств , од.	14	11	7	
Середня вартість основних засобів на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	139,5	480,7	1440,3	526,6
Середня вартість основних засобів на 1 працюючого, тис. грн.	58,5	273,39	317,9	
Валова продукція на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	262,3	326,7	648,8	303,7
Валова продукція на 1 грн. основних засобів, грн.	1,88	0,68	0,45	1,00
Валова продукція на 1 зайнятого, тис. грн.	109,9	185,6	143,2	146,2
Прибуток на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	18,8	66,8	37,8	41,1
Прибуток на 1 грн. основних засобів, грн.	0,13	0,14	0,03	0,1
Середній рівень рентабельності виробництва, %	13,6	14,2	19,1	15,6
Урожайність зернових культур, ц/га	41,8	44,7	48,5	45,0

Джерело: власні дослідження

Структура основних засобів сільськогосподарських підприємств Чернівецької області залишається нерациональною. Питома вага будівель, споруд та передавальних пристроїв впродовж останніх п'яти років складала 55,5-45,5%. Характеризуючи багаторічну структуру посівних площ області, визначено, що орні землі використовуються переважно для виробництва зернових культур (в середньому 48% загальної посівної площі). Тому, враховуючи спеціалізацію сільськогосподарських підприємств регіону, вартісні обсяги приміщень повинні забезпечувати збереження та переробку продукції.

Процес використання основних засобів вважається рентабельним, якщо фінансові результати діяльності покривають витрати і утворюють суму прибутку, що забезпечує функціонування і розвиток підприємства. Аналіз показників вказує на досить низкий рівень прибутковості використання основних засобів. Фінансова результативність може бути стабільно високою. Підраховано , що в середньому по Україні один гектар сільськогосподарських угідь повинен давати не менше 3 тис. грн. прибутку (за умови , що для АПК будуть встановлені такі ж «правила гри», як і для інших галузей). У країнах ЄС земля не обробляється, якщо з одного гектара площі не отримують 500 євро прибутку [1, с.54]. За допомогою підвищення рівня прибутковості можна забезпечити приплив інвестиційних ресурсів у галузь та забезпечити належний розвиток сільськогосподарського виробництва і села.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, завдання підвищення ефективності використання основних засобів може бути успішно вирішено за умови об'єктивного аналізу показників, системного вивчення і повного врахуванні специфічної дії кожного з факторів впливу на процес достатнього забезпечення та використання основних засобів. Це дозволить розкрити невикористані резерви, підготувати конкретні управлінські рішення щодо вдосконалення інвестиційної політики та подальшого розвитку сільськогосподарського виробництва

Література

1.Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період : матеріали Десятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників (Київ, 10-11 квітня 2008р.) / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2008. – 100 с.

2. Білоусько Я.К. Удосконалення техніко-технологічного оснащення аграрного виробництва / Я.К. Білоусько, В.Л. Товстоп'ят. – К. ННЦ ІАЕ, 2012. – 59с.
- 3 . Рослинництво Чернівецької області в 2012 році / за ред. В. С. Дроня. Чернівці: Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2013 . – 73 с.
- 4 . Статистичний щорічник Чернівецької області за 2012 рік / за ред. А.В. Ротар . – Чернівці : Головне управління статистики 2013 . – 620 с.
5. Шибанін В.С. Системне оновлення і розвиток матеріально-ресурсного потенціалу сільського господарства / В.С. Шибанін – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 276с.

Referenses.

1. *Problemy zabezpechennya dokhidnosti ahropromyslovoho vyrobnytstva v Ukraini v postindustrial'nyy period : materialy Desyatykh richnykh zboriv Vseukrayins'koho konhresu vchennykh ekonomistiv-ahramyukiv (Kyiv, 10-11.04.2008)*, Natsional'nyy naukovyy tsentr «Instytut ahramoyi ekonomiky», Ukraine, p.100 .
2. Bilous'ko, Ya.K. and Tovstopyat, V.L. (2012), *Udoskonalennya tekhniko-tekhmologichnoho osnashchennya ahramoho vyrobnytstva*, NNTs IAE, Kyiv, Ukraine, p.59.
- 3 .Dronya, V. S. (2013), *Roslynytstvo Chernivets'kiy oblasti v 2012 rotsi* , Holovne upravlinnya statystyky u Chernivets'kiy oblasti, Chernivtsi, Ukraine, p.73.
- 4 . Rotar, A.V. (2013), *Statystychnyy shchorichnyk Chernivets'koyi oblasti za 2012 rik*, Holovne upravlinnya statystyky 2013, Chernivtsi, Ukraine, p. 620.
5. Shebanin, V.S. (2005), *Systemme onovlennya i rozvytok material'no-resursnoho potentsialu sil's'koho hospodarstva*, NNTs IAE, Kyiv, Ukraine, p.276.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"